

## چکیده

نام سنگ بست امروزه به روستایی نسبت داده می‌شود که در فاصله ۳۵ کیلومتری از جنوب مشهد و در ابتدای جاده مشهد - سرخس قرار دارد. آنچه بر اهمیت تاریخی و باستانی این روستا افزوده وجود رباط سنگ بست و مقبره و مناره ای منسوب به ارسلان جاذب والی توس در سال‌های ۳۸۹-۴۲۱ هـ. ق در نزدیکی روستا است.

مسئله مورد توجه در این پژوهش وجود تردید در بین محققین نسبت به کاربری بنای مذکور به عنوان مقبره، و تعلق بنا به ارسلان جاذب است. علاوه بر این، شناخت بافت تخریب شده پیرامون بنای مذکور مسئله ای در خور توجه است. زیرا با توجه به منسوب بودن آن به اوایل دوره غزنوی، جز اقداماتی در راستای حفظ و مرمت مقبره و مناره، تا کنون مورد بررسی باستان شناختی قرار نگرفته است.

بنابراین اهدافی که در این پژوهش مد نظر قرار گرفته است، همانا دست یافتن به پاسخی مناسب برای ابهامات موجود بوده است. از جمله اینکه ابتدای شکل گیری نقطه ای به نام سنگ بست از چه زمانی بوده است؟ کاربری و قدمت فضاهای عمده موجود در این محوطه چیست؟ کاربری و قدمت بنای منسوب به مقبره ارسلان جاذب و بنای واقع در ضلع جنوب غربی آن چیست؟ ارتباط این دو بنا باهم چگونه بوده است؟ آیا مقبره موجود در مجموعه سنگ بست، به ارسلان جاذب تعلق دارد؟

روشی که در این پژوهش اتخاذ شده است از نظر هدف بنیادی و از نظر روش توصیفی-تاریخی-تطبیقی بوده است. روش گردآوری داده‌ها به صورت میدانی و کتابخانه ای انجام گرفته است. به این ترتیب با استناد به متون، نوع معماری، تزیینات و داده های سطحی از جمله سفال، سنگ و... این مجموعه از اواخر قرن چهارم تا قرن هفتم هـ. ق رونق داشته است. همچنین صحت تعلق مقبره، به ارسلان جاذب و ارتباط کالبدی آن با بنای مجاور تایید گردید.

**کلید واژه‌ها:** خراسان، سنگ بست، مقبره ارسلان جاذب، معماری غزنوی